משנה ראשונה (א) (אומרת) עד ששתה רביעית יין, *רבי עקיבא אומר אפי' שרה פיתו ביין ויש בה כדי לצרף כזית חייב. וחייב על היין בפני עצמו, ועל הענבים בפני עצמן, ועל החרצנים בפני עצמן, ועל הזגים בפני עצמן, ר' אלעזר בן עזריה אומר אין חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג, אלו הן חרצנים ואלו הן זגים? החרצנים אלו החיצונים, הזגים אלו הפנימים דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר שלא תטעה בזוג של בהמה החיצון זוג, והפנימי עינבל:

גמ' שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה כו': היוצא מן הגפן אין, גפן עצמו לא, מתני' דלא כר"א דתניא רבי אלעזר אומר אפילו עלין ולולבין במשמע. איכא דאמרי לה אסיפא (ב) אינו חייב (אלא) עד שיאכל מן הענבים כזית מן הענבים אין, מהגפן עצמו לא, מתני' דלא כר"א דתניא רבי אלעזר אומר אפילו עלין ולולבין במשמע. במאי קמיפלגי? ר"א דריש ריבויי ומיעוטי ורבנן דרשי כללי ופרטי. רבי אלעזר דריש רבויי ומיעוטי °מיין ושכר יזיר מיעט מכל אשר יעשה מגפן היין ריבה, מיעט וריבה ריבה הכל, מאי ריבה? ריבה כל מילי, מאי מיעט? מיעט שבישתא ורבנן דרשי כללי ופרטי מיין ושכר יזיר פרט, מכל אשר יעשה מגפן היין כלל מחרצנים ועד זג חזר ופרט פרט וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי אף כל פרי ופסולת פרי, אי מה הפרט מפורש פרי גמור אף כל פרי גמור? אמרת א"כ מה הניח לך הכתוב במשמעו שלא אמרו ענבים לחים ויבשים הא כתיבי, יין וחומץ הא כתיבי, הא אין עליך לדון בלשון אחרון אלא בלשון ראשון, ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג? לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל אי אתה רשאי למשכו ולדונו בעין הפרט אלא נעשה כלל מוסף על הפרט עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנזיר. אמר מר מה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי אף כל פרי ופסולת פרי: פרי עינבי פסולת פרי מאי היא? חומץ, אף כל פרי מאי היא? גוהרקי אף כל דפסולת פרי מאי היא? אמר רב כהנא לאיתויי עינבי [א] *דכרין, ועד זג אמר רבינא לאיתויי דבין הבינים. אמר מר [א'] מה הפרט מפורש פרי גמור אף כל פרי גמור אמרת א"כ מה הניח הכתוב במשמעו שלא אמרו ענבים לחים ויבשים הא כתיבי, יין וחומץ הא כתיבי, הא אין עליך לדון בלשון אחרון אלא בלשון ראשון ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה ת"ל מחרצנים ועד זג? לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל אי אתה רשאי למושכו ולדונו כעין הפרט אלא נעשה כלל מוסף על הפרט עד שיפרוט לך הכתוב

כדרך

במשנה ראשונה. היו שונין שאינו חייב עד ששתה רביעית יין בא ר"ע ואמר אפי' שרה פיתו ביין ויש יין מובלע בתוך הפת כדי זית חייב: **גמ' עלין ולולבין.** של גפן במשמע הכתוב שאמר מכל אשר יעשה מגפן היין לולבין אלו חוטין רכין שבגפן: **מיין ושכר יזיר** תורה אור **מיעט.** יין הראוי להשתכר בו אסור א) לו אבל מידי אחרינא לא: **כל מילי.** ואפילו עלין ולולבין: **שבישתא.** זמורות כדמתרגמינן שריגים שיבשין (בראשית מ): **מה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי.** כגון ענבים ויין וחומץ: **אף כל פרי ופסולת.** להביא גוהרקי ועינבין דיכרין כדלקמן בסמוך: **אף כל פרי גמור.** ולא דבר אחר ולא גוהרקי ולא עינבין דיכרין: ב) **אם כן.** שלא להביא בו אלא פרי גמור: **מה הניח לך הכתוב במשמעו שלא אמר.** שהיא למד מן הפרט אם ענבים לחים ויבשים הא כתיב כו' ג): **אלא כלשון הראשון.** אף כל פרי ופסולת פרי ד) שאם אתה אומר אף כל פרי גמור נמצא דאינו מרבה שום דבר בעולם: **ומאחר שסופינו לרבות כל דבר.** יין וחומץ (ענבים לחים ויבשים) ומרבה יין גוהרקי ה) ועינבין דיכרין מאף כל והיינו דהניח הכתוב במשמעו שלא (ג) ו) אמרו (וענבים לחים ויבשים): **מה ת"ל.** פרט האחרון דכתיב מחרצנים ועד זג לא יאכל אי משום דרבי אלעזר בן עזריה ליכתביה ז) לגבי פרטי, בתר כללא למה לי: **אלא לומר לך כל מקום שאתה מוצא.** בכל התורה שיהא שם פרט וכלל בלבד אי אתה רשאי למושכו ולדונו כעין הפרט אלא שהכלל נעשה מוסף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי: **עד שיפרוט לך הכתוב.** שלא תהא ח) מרבה אלא כעין הפרט ט) כדרך שפרט לך בנזיר שלאחר שכתב את הכלל בא וכתב לך פרט מחרצנים ועד זג י) ור"א סבר כר"א בן עזריה דמוקים ליה להאי מחרצנים ועד זג עד שיאכל שני חרצנים וזג: **גוהרקי.** ענבים דקין שגדלין בין שאר גרעינין גדולים: **ענבי דכרין.** ענבים שהתליעו: **בין הבינים.** אותו דבר הקרוש שבין הזג והחרצן שממנו נעשין שמרים:

וחייב על היין בפני עצמו ועל הענבים בפני עצמן. ונראה דעיקר חידוש לת"ק בא לומר חייב על הזגין בפני עצמן ב] אם אכל לבד מן הזגין וההיא אתא לאפלוגי ר"א בן עזריה ואומר דאינו חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג [דחרצנים הם] הגרעינין בענבין וזגין הם הקליפה שלהן ומרבה חרצנים בלשון רבים וזג בלשון יחיד כדמפרש הש"ס ור"א ג] סבר כר' יוסי דאמר חרצנים אלו הגרעינים ד]: **[החרצנים** אלו החיצונים]. קליפה שבחוץ [והזגין אלו הם] מבפנים, ר' יוסי אומר. ולאפלוגי הוא דאתא ופירש המקרא להיפך אלו הקליפה החיצונה וסימן שלא תטעה: כזוג של בהמה-החיצון נקרא זוג כן בענבים החיצון נקרא ה] (זוג): **גפן** עצמו לא. כגון עלין ולולבין מדלא תנא [רבותא] גפן עצמו: **אפי'** עלין ולולבין במשמע. כדדרשינן בסמוך: **איכא** דאמרי אסיפא. אבל אדיוקא דרישא לא דמשמע שפיר בלישנא דיוצא מן הגפן אפי' עלין ולולבין: **מיין** ושכר יזיר מיעט. אע"ג דדרשי' לי' בפ"ק (לעיל ד.) לאסור יין [של מצוה כיין של רשות] ושכר לילפי למקדש מ"מ איכא מיעוטא טובא דכתיב מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל מכל אשר יעשה מגפן היין ריבה אבל מחרצנים ועד זג לא דריש ליה למעוטי כרבנן דאיצטריך ליה לכדר' אלעזר בן עזריה דבסמוך דאינו חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג: **מאי** ריבה כל מילי ואפי' עלין ולולבין ומאי מיעט שבישתא. זמורה כדמתרגמינן שלשה שריגים תלתא שיבשין: **מיין** ושכר יזיר פרט. מדה זו ניתנה לידרש כעין כלל ופרט וכלל ויש חילוק קצת בין המדות כדכתב בסוף הסוגיא: **מה** פרט מפורש בנזיר ענבים פרי אף (על) כל פרי. מפרש בסמוך לאיתויי בוסר ופסולת פרי ענבים שהתליעו ולמעט עלין ולולבין שאינו כעין הפרט ו] אי מה פרט מפורש פרי גמור אף כל פרי גמור יש מפרשין דהכי פירושו ונמעט גם בוסר גם ענבים שהתליעו ולא נראה חדא דחומץ כתיב דהוי פסולת פרי ומאי שנא ענבים שהתליעו מחומץ ועוד דאם נמעט תרווייהו מה אנו מרויחין בכלל ופרט מה שלא נכתב בפירוש וגם לשון פרי, גמור משמע דאתי למעוטי פרי שאינו גמור כמו בוסר לכן נראה למורי דה"פ אף כל פרי גמור ולאפוקי בוסר אבל ענבים שהתליעו נרבה כעין הפרט ומשני א"כ מה הניח לך שלא אמרו ענבים לחים ויבשים הא כתיבי יין וחומץ [הא כתיבי] הא אין עליך לדון כלשון אחרון אלא כלשון ראשון פי' אם כן דנמעט בוסר נמצא השאר מפורש ומה נרויח שאנו דורשין פרט וכלל ופרט ואם תאמר והא איכא ענבים שהתליעו שלא נכתבו ויש לומר דתרי פרטי כתיבי פרי דהיינו ענבים ופסולת פרי דהיינו חומץ ז] (ואין) לך לרבויי מכל פרט כעין הפרט ולכך יש עליך לדון ולרבות גם בוסר מפרט ענבים, גם ענבים שהתליעו מפרט דחומץ ולמעוטי עלין ולולבין שאינו כעין הפרט: **ומאחר** שסופינו לרבות כל דבר מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג. ואם תאמר והא איצטריך לפרט אחרון י"ל דהכי פירושו לכתוב ליה קודם הכלל ומשני לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל פירוש בעלמא וכן הכא גבי נזיר לולא לא נכתב חרצן וזג שהוא פרט אחרון אי אתה רשאי לדונו ח] ולישבו כעין הפרט אלא נעשה כלל מוסף על הפרט והיינו מרבינן עלין ולולבין נמי עד שיפרוט לך הכתוב פרט אחר הכלל כדרך שפרט לך בנזיר: **גוהרקי.** פי' בוסר וחבירו בפ' כל שעה (פסחים ד' כה:) הוה שייף לברתיה בגוהרקי דערלה: **עינבין** דכרין. ענבים שהתליעו: **מחרצנים** ועד זג ל"ל. וא"ת והא שפיר איצטריך דאפי' חרצנים ט] וזג אסר רחמנא דאע"פ שאינן ראויין לאכילה וגם איצטריכו למלקות כדאמר לקמן (ד' לה:) אכל חרצן לוקה שתים זג לוקה שתים י] (ויש לומר) דהכי קאמר ל"ל לכתביה

מקמיה

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה ה סמג לאוין רמג:
ה ב מיי' שם הל' ח:
ו ג ד ה ו מיי' שם הלכה ג:

◆

פי' הרא"ש

אשר יעשה מגפן היין: גפן עצמו לא כגון עלין ולולבין: ואיכא דאמרי ליה אסיפא וכו'. מן הענבים אין מן הגפן [לא] ודיוקא דרישא לא משמע ליה דעלין ולולבין בכלל יוצא מן הגפן ניהו דכתיב ובגפן ג' שריגים: מיין ושכר מיעט ואע"ג דדרשינן בפ"ק מיין לאסור יין מצוה כיין הרשות ושכר לג"ש למילף אמקדש. טובא מיעוטי כתיבי מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל: מכל אשר יעשה מגפן היין ריבה ומיעט וריבה ריבה כל מילי ומיעט שבשתא זמורות. שריגים מתרגם שבישתא ומחרצנים ועד זג לא דריש ליה למיעוטי דמוקים לה כראב"ע: אף כל פרי ופסולת פרי לקמן מפרש: אי מה הפרט מפורש פרי גמור פי' הוא דמפרש ואזיל דין כל כלל ופרט וכלל אר פרט וכלל ופרט אמאי מרבינן כעין הפרט: ומאחר שסופינו לרבות כל דבר שהוא כעין הפרט מה ת"ל מחרצנים ועד זג. מפרט וכלל נמי נרבה כעין הפרט. והאי נמי פי' הוא דכל כללי ופרטי. כל פרי מאי היא גוהרקי בוסר כדאמר בפרק כל שעה הוה שייף לברתיה בגוהרקי דערלה ענבי ככרום א) שהתליעו: בין הבינים פר"ת ענבים קטנים שעומדים בין הגדולים ואינם ראויים לאכילה לפי שאינן רואים פני החמה ואינן מתבשלים:

א) נראה דצ"ל דכדום וכ"ה בב"מ קו ע"ב.

צ"ל דכדום פי' ענבים שלקו בגפן קודם בצירה ועי' תוס' חולין נח: ד"ה הני תמרי ועי' לקמן לח: מה שנרשם על הגליון]

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה משנה ראשונה עד כצ"ל ותיבת אומרת נמחק: (ב) גמ' איכא דאמרי לה אסיפא ואינו חייב עד כצ"ל ותיבת אלא נמחק: (ג) רש"י ד"ה ומאחר וכו' שלא אמרו הכתוב וענבים לחים ויבשים וגו' הס"ד:

מסורת הש"ס

[לקמן לו. פסחים מד. שבועות כב:]

◆

נוסחת הריב"ן

א) (לו) ליתא בכ"י: ב) כאן כתוב בכ"י הד"ה אינו חייב כו' הנדפס לעיל בע"א: ג) כתיב כו' נמצא זה שאתה אומר אף כל פרי גמור דאינו מרבה שום דבר בעולם הס"ד: ד) (שאם אתה כו' ענבים לחים ויבשים) כ"ז ליתא בכ"י: ה) ופסולת דברים: ו) שלא אמרו הס"ד ואחר כך מה"ד ומאחר שסופינו לרבות כל דבר יין וחומץ וענבים לחים ויבשים מה ת"ל פרט האחרון: ז) לגבהי: ח) דן בו: ט) עד שיפרוט לך הכתוב כדרך כו': י) שאינו צריך אלא כדי ללמד לך בשאר מקומות הס"ד ומ"ה גוהרקי והשאר ליתא:

במדבר ו:ג

מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל
כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר רב כהנא לאתויי עינבי דכרין. נ"ב עי' א"מ: ב] תד"ה וחייב על היין וכו' אם אכל לבד מן הזגין. נ"ב דקשה להו אמאי אמר וחייב על היין וכו' פשיטא ותרצו דקמ"ל סיפא על הזגין וכו' א"מ לקמן בדף לט ע"א ועי' לקמן לח ע"ב רש"י ד"ה רבא אמר ודו"ק: ג] בא"ד ור"א ב"ע סבר כצ"ל א"מ: ד] בא"ד כר"י דאמר חרצנים אלו הגרעינים מבפנים וזגין קליפה שבחוץ כצ"ל והד"א א"מ שם ואח"כ מה"ד ר"י אומר וכו' ופירוש המקרא להיפך דזגים כצ"ל: ה] בא"ד כן בענבים החיצון נקרא זוג. תי' זוג נמחק. ונ"ב זג: ו] ד"ה מה פרט מפורש וכו' שאינו כעין הפרט כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אי מה פרט מפורש: ז] בא"ד ופסולת פרי דהיינו חומץ ואין לך. תיבת ואין נמחק. ונ"ב ואית: ח] ד"ה ומאחר שסופינו וכו' אי אתה רשאי לדונו ולישבו. תי' ולישבו נמחק. ונ"ב ולמשכו: ט] ד"ה מחרצנים וכו' וזג אסר רחמנא. נ"ב עי' א"מ: י] בא"ד וא"ל דס"ק ל"ל דכתוב כאן לכתביה כצ"ל: